

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
YVES BOT
prednesené 17. mája 2017¹

Vec C-218/16

Aleksandra Kubicka

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Krajský súd Gorzów Wielkopolski, Poľsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Dedičské veci a európske osvedčenie o dedičstve – Rozsah pôsobnosti nariadenia (EÚ) č. 650/2012 – Nehnutelnosť nachádzajúca sa v členskom štáte, ktorého právny poriadok nepozná vindikačný odkaz – Odmietnutie uznať vecné účinky takéhoto odkazu“

I. Úvod

1. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve², ktoré nadobudlo účinnosť 16. augusta 2012, sa podľa jeho článku 84 druhého odseku uplatňuje, s výnimkou niektorých všeobecných ustanovení, od 17. augusta 2015.

2. Súdnemu dvoru sa po prvýkrát predkladá otázka³ týkajúca sa výkladu ustanovení nariadenia č. 650/2012, konkrétne výnimiek ustanovených v jeho článku 1 ods. 2 písm. k) a l), ktoré vylučujú z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia „povahu vecných práv“ a „zápis práv k nehnuteľnostiam alebo hnutelným veciam do registra vrátane právnych náležitostí takéhoto zápisu a účinky zápisu alebo opomenutia zápisu takýchto práv do registra“.⁴

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Ú. v. EÚ L 201, 2012, s. 107.

³ V súčasnosti sa prejednávajú dva ďalšie návrhy na začatie prejudiciálneho konania. Tieto návrhy boli podané rozhodnutím Kammergericht Berlin (Vyšší krajský súd Berlín, Nemecko). Prvý návrh (C-558/16) sa týka výkladu článku 1 ods. 1, článku 67 ods. 1 a článku 68 písm. l) uvedeného nariadenia, pričom tu ide o prípad odmietnutia vydať európske osvedčenie o dedičstve pozostalému manželovi (manželke) z dôvodu, že výpočet jeho (jej) dedičského podielu má byť sčasti výsledkom uplatnenia ustanovenia práva v oblasti majetkových režimov manželov, ktorá je vylúčená z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia. Druhý návrh (C-20/17) sa týka výkladu článku 4 nariadenia č. 650/2012, a ide tu o určenie medzinárodnej právomoci na vydávanie vnútroštátnych osvedčení o dedičstve, ktoré nenahrádza európske osvedčenie o dedičstve.

⁴ Rovnaké ustanovenia možno nájsť v nariadení Rady (EÚ) 2016/1103 z 24. júna 2016, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov (Ú. v. L 183, 2016, s. 1), ktoré sa uplatňuje od 29. januára 2019. Pozri najmä odôvodnenia 27 a 28, ako aj článok 1 ods. 2 písm. g) [do ktorého sa za slovné spojenie „povaha vecných práv“ vložilo slovné spojenie „vzťahujúcich sa na majetok“] a písm. h) tohto nariadenia. Toto nariadenie v odôvodnení 25 a článku 29 tiež ustanovuje mechanizmus prispôsobenia neznámeho vecného práva.

3. Moje úvahy sa budú týkať veľmi citlivej otázky, a to otázky vymedzenia oblasti pôsobnosti dedičského práva a vecného práva, na ktoré boli zamerané, ako zdôraznila Európska komisia vo svojich písomných pripomienkach,⁵ mnohé rokovania a právna náuka.⁶

4. Konkrétne v konaní vo veci samej treba určiť, či ustanovenia uvedeného nariadenia vylučujúce prípady, na ktoré sa vzťahuje právny poriadok miesta, kde sa nachádza dotknutý majetok, z rozsahu pôsobnosti nariadenia, môžu odôvodniť odmietnutie uznania vecných účinkov vindikačného odkazu (*legatum per vindicationem*), ktorým sa právo k nehnuteľnosti priamo prevedie na odkazovníka po začatí dedičského konania, ak sa odkaz týka vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza v členskom štáte, ktorého právo nepozná túto formu odkazu, ale len damnačný odkaz (*legatum per damnationem*). Týmto právnym úkonom nakladania s majetkom je dedič povinný previesť právo k majetku na odkazovníka, čím sa mu prizná právo požadovať výkon odkazu.

5. Po tom, čo najprv vysvetlím dôvody, pre ktoré by sa výnimky neprípustnosti mali zamietnuť, objasním, na základe čoho sa možno oprávnene domnievať, že:

- diskutabilným nie je vlastnícke právo, ktoré nadobudne odkazovník a ktoré údajne nepozná právo členského štátu, v ktorom sa odkazovník tohto práva dovoľáva, ale podmienky uznania prechodu tohto práva na účely jeho zápisu do katastra nehnuteľností,
- vylúčenie požiadaviek na zápis by sa malo vykladať reštriktívne a
- v situácii, akou je situácia vo veci samej, preto by podľa článku 23 nariadenia č. 650/2012 odkaz týkajúci sa vecného práva, ktorý pozná právny poriadok členského štátu, v ktorom sa nehnuteľnosť nachádza, mal mať vecno-právne účinky vo vzťahu k odkazovníkovi bez ohľadu na miesto, kde sa má zaregistrovať, pokiaľ sa na neho priamo previedlo právo k nehnuteľnosti podľa rozhodného dedičského práva určeného podľa článku 22 tohto nariadenia.

6. Preto navrhнем záporne odpovedať na položenú otázku.

II. Právny rámec

A. Právo Únie

7. V odôvodneniach 7, 9, 15, 16, 18, 19, 37 a 67 nariadenia č. 650/2012 sa uvádza:

„(7) Je potrebné uľahčiť riadne fungovanie vnútorného trhu odstránením prekážok voľného pohybu osôb, ktoré v súčasnosti narážajú na problémy pri uplatňovaní svojich práv v kontexte dedenia, ktoré má cezhraničné dôsledky. V európskom priestore spravodlivosti musia mať občania možnosť usporiadať svoje dedičstvo vopred. Musia byť efektívne zaručené práva dedičov a odkazovníkov, ďalších osôb s blízkym vzťahom k zosnulému, ako aj veriteľov poručiteľa.

...

5 Pozri body 47 až 61 pripomienok Európskej komisie, a osobitne pripomenutie návrhov Spolkovej republiky Nemecko na umožnenie premeny odkazov, ktoré nemecké právo nepozná, na odkazy, ktoré sú podľa nemeckého práva prípustné; tieto pripomienky sú podrobne opísané v poznámke pod čiarou 18 týchto návrhov.

6 Pozri Bonomi, A., Wautelet, P.: *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*. 2. vydanie. Bruxelles: Bruylant, 2016, bod 105 a nasl., s. 127. Pozri tiež BERGQUIST, U., DAMASCELLI, D., FRIMSTON, R., LAGARDE, P., ODERSKÝ, F. a REINHARTZ, B.: *Commentaire du règlement européen sur les successions*. Paris: Dalloz, 2015, I, č. 71, s. 44.

(9) Do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia by mali patriť všetky občianskoprávne aspekty dedenia, najmä všetky formy prechodu majetku, práv a povinností z dôvodu smrti, nezávisle od toho, či ide o prechod na základe právneho úkonu nakladania s majetkom v prípade úmrtia, alebo o prechod majetku zo zákona.

...

(15) Toto nariadenie by malo umožniť vznik alebo prechod práva k nehnuteľnému alebo hnutel'nému majetku na základe dedenia, ako sa ustanovuje v rozhodnom práve na dedenie. Nemal by ním však byť dotknutý obmedzený počet (*numerus clausus*) vecných práv, ktoré poznajú vnútroštátne právne poriadky niektorých členských štátov. Od členského štátu by sa nemalo požadovať uznanie vecného práva, ktoré sa vzťahuje na majetok nachádzajúci sa v uvedenom členskom štáte, pokiaľ jeho právo nepozná dané vecné právo.

(16) Aby sa však oprávneným osobám umožnilo užívať v inom členskom štáte práva, ktoré vznikli alebo na nich prešli na základe dedenia, v tomto nariadení by sa malo ustanoviť, že neznáme vecné právo sa prispôsobí najbližšiemu rovnocennému vecnému právu podľa právneho poriadku tohto iného členského štátu. V súvislosti s takýmto prispôbovaním by sa mali zohľadniť ciele a záujmy sledované konkrétnym vecným právom a účinky, ktoré sú s ním spojené. Na účely určenia najbližšieho rovnocenného vnútroštátneho vecného práva môžu byť kontaktované príslušné orgány alebo osoby v štáte, ktorého právnym poriadkom sa dedenie spravovalo, s cieľom získať ďalšie informácie o povahe a účinkoch daného práva. Na tento účel by sa mohli využiť existujúce siete v oblasti justičnej spolupráce v občianskych a obchodných veciach, ako aj akékoľvek ďalšie dostupné prostriedky uľahčujúce pochopenie cudzieho právneho poriadku.

...

(18) Požiadavky na zápis práva k nehnuteľnostiam alebo hnutel'ným veciam do registra by sa mali z pôsobnosti tohto nariadenia vylúčiť. Záonné podmienky a spôsob vykonania zápisu, ako aj orgány zodpovedné za kontrolu toho, či sú splnené všetky požiadavky a či je predložená alebo vyhotovená dokumentácia úplná alebo obsahuje potrebné informácie – ako sú katastre nehnuteľností alebo notári, by sa preto mali určiť v právnom poriadku členského štátu, v ktorom sa register vedie (v prípade nehnuteľností *lex rei sitae*). Orgány môžu predovšetkým skontrolovať, či právo zosnulého na majetok, ktorý je predmetom dedičstva a ktorý je uvedený v dokumente predloženom na zápis, je právo, ktoré je ako také zapísané v registri alebo ktoré je inak preukázané v súlade s právnym poriadkom členského štátu, v ktorom sa register vedie. S cieľom vyhnúť sa duplicite písomností by registračné orgány mali uznať písomnosti, ktoré vyhotovili príslušné orgány v inom členskom štáte a ktorých pohyb sa ustanovuje v tomto nariadení. Európske osvedčenie o dedičstve vydané podľa tohto nariadenia by predovšetkým malo predstavovať platnú písomnosť na zápis majetku, ktorý je predmetom dedičstva, do registra členského štátu. To by však orgánom, ktoré sa venujú registrácii, nemalo brániť v tom, aby osobu žiadajúcu o zápis požiadali o poskytnutie takých dodatočných informácií alebo predloženie takých dodatočných dokumentov, aké sa požadujú podľa právneho poriadku členského štátu, v ktorom sa vedie register, napríklad informácie alebo dokumenty týkajúce sa zaplatenia daní. Príslušný orgán môže osobu žiadajúcu o zápis poučiť o spôsobe doplnenia chýbajúcich informácií alebo písomností.

(19) Z pôsobnosti tohto nariadenia by sa tiež mali vylúčiť účinky zápisu práva do registra. To, či má zápis napríklad deklaratórny alebo konštitutívny účinok, by mal preto určiť právny poriadok členského štátu, v ktorom sa register vedie. Takže ak si napríklad nadobudnutie práva na nehnuteľný majetok podľa právneho poriadku členského štátu, v ktorom sa register vedie, vyžaduje zápis do registra s cieľom zabezpečiť účinok *erga omnes* alebo s cieľom chrániť právne transakcie, mal by sa moment takéhoto nadobudnutia práva riadiť právnym poriadkom tohto členského štátu.

...

(37) S cieľom umožniť občanom využívať výhody vnútorného trhu pri úplnej právnej istote by im toto nariadenie malo umožniť vopred poznať rozhodné právo pre ich dedičstvo. Mali by sa zaviesť harmonizované kolízne normy, aby sa zamedzilo protichodným výsledkom. Základné pravidlo by malo zabezpečiť, že sa dedenie bude predvídateľne spravovať právnym poriadkom, s ktorým má úzku väzbu. Z dôvodu právnej istoty a s cieľom predísť rozdeleniu dedičstva na niekoľko častí by sa malo uvedeným právnym poriadkom spravovať celé dedičstvo, t. j. všetok majetok tvoriaci dedičstvo bez ohľadu na povahu majetku a bez ohľadu na to, či sa majetok nachádza v inom členskom štáte alebo v treťom štáte.

...

(67) Na účely rýchleho, plynulého a účinného vysporiadania dedičstva s cezhraničnými dôsledkami v Únii sa predpokladá, že dedičia, odkazovníci, vykonávatelia závetu alebo správcovia dedičstva by mali mať možnosť ľahko preukázať svoje postavenie a/alebo práva a právomoci v inom členskom štáte, napríklad v členskom štáte, v ktorom sa nachádza majetok patriaci do dedičstva. S cieľom umožniť im to by sa týmto nariadením malo zaviesť vytvorenie jednotného osvedčenia, európskeho osvedčenia o dedičstve (ďalej len „osvedčenie“), ktoré sa vydá na účely použitia v inom členskom štáte. V záujme dodržania zásady subsidiarity by toto osvedčenie nemalo nahrádzať vnútroštátne písomnosti, ktoré môžu v členských štátoch existovať na podobné účely.“

8. Článok 1 tohto nariadenia stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa vzťahuje na dedenie majetku zosnulých osôb. Nevzťahuje sa na daňové, colné a správne veci.

2. Z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia sú vylúčené:

...

k) povaha vecných práv a

l) zápis práv k nehnuteľnostiam alebo hnutelným veciam do registra vrátane právnych náležitostí takéhoto zápisu a účinky zápisu alebo opomenutia zápisu takýchto práv do registra.“

9. Článok 21 ods. 1 uvedeného nariadenia, ktorým sa stanovuje všeobecné pravidlo určenia rozhodného práva pre dedenie, znie:

„Ak nie je v tomto nariadení ustanovené inak, rozhodným právom vo veci celého dedičstva je právny poriadok štátu, v ktorom mal zosnulý obvyklý pobyt v čase smrti.“

10. Článok 22 nariadenia č. 650/2012 nazvaný „Voľba práva“ v odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Osoba si môže za rozhodné právo, ktorým sa bude spravovať dedenie jej celého dedičstva, zvoliť právny poriadok štátu, ktorého je v čase voľby alebo úmrtia štátnym príslušníkom.

...

2. Voľba sa urobí výslovne vo vyhlásení vo forme právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti alebo vyplýva z ustanovení tohto právneho úkonu.“

11. Článok 23 tohto nariadenia nazvaný „Rozsah pôsobnosti rozhodného práva“ v odseku 1 a odseku 2 písm. e) stanovuje:

„1. Právnym poriadkom určeným podľa článku 21 alebo článku 22 sa spravuje celé dedičstvo.

2. Uvedené právo upravuje najmä:

...

e) prechod majetku, práv a záväzkov tvoriacich časť dedičstva na dedičov, prípadne odkazovníkov vrátane podmienok a účinkov prijatia alebo odmietnutia dedičstva či odkazu“.

12. Článok 31 uvedeného nariadenia nazvaný „Prispôsobenie vecných práv“ stanovuje:

„Ak sa osoba dovoláva vecného práva, na ktoré má nárok na základe rozhodného práva pre dedenie, a právny poriadok členského štátu, v ktorom sa práva dovoláva, dotknuté vecné právo nepozná, toto právo sa v prípade potreby čo najviac prispôsobí najbližšiemu rovnocennému vecnému právu podľa právneho poriadku tohto štátu, pričom zohľadní ciele a záujmy, ktoré dotknuté vecné právo sleduje, a s ním spojené účinky.“

13. Kapitola V nariadenia č. 650/2012 je venovaná verejným listinám a súdnym zmierom.

14. V článku 59 ods. 1 tohto nariadenia nazvanom „Prijatie verejných listín“ sa stanovuje, že „verejná listina vyhotovená v jednom členskom štáte má v inom členskom štáte rovnaké dôkazné účinky ako v členskom štáte pôvodu alebo čo najporovnateľnejšie účinky, ak to nie je v zjavnom rozpore s verejným poriadkom (*ordre public*) v dotknutom členskom štáte“.

15. V kapitole VI uvedeného nariadenia, ktorá je venovaná európskemu osvedčeniu o dedičstve, sa v článku 62 nazvanom „Zavedenie európskeho osvedčenia o dedičstve“ uvádza:

„1. Týmto nariadením sa zavádza európske osvedčenie o dedičstve ..., ktoré sa vydá na účely použitia v inom členskom štáte a má účinky uvedené v článku 69.

2. Použitie [európskeho] osvedčenia [o dedičstve] nie je povinné.

...“

16. Článok 63 nariadenia č. 650/2012 nazvaný „Účel [európskeho] osvedčenia [o dedičstve]“ v odseku 1 a odseku 2 písm. b) stanovuje:

„1. [Európske] [o]svedčenie [o dedičstve] je určené na to, aby ho využívali dedičia, odkazovníci s priamymi právami k dedičstvu a vykonávatelia závetu alebo správcovia dedičstva, ktorí sa potrebujú v inom členskom štáte dovolať svojho postavenia alebo uplatniť svoje práva ako dedičia alebo odkazovníci a/alebo svoje právomoci ako vykonávatelia závetu alebo správcovia dedičstva.

2. [Európske] [o]svedčenie [o dedičstve] možno využívať najmä na preukázanie jednej alebo viacerých z týchto skutočností:

...

b) pridelenie konkrétneho majetku, ktorý je súčasťou dedičstva, dedičom, prípadne odkazovníkom uvedeným v [európskom] osvedčení [o dedičstve]“.

17. Článok 68 tohto nariadenia vložený do kapitoly VI, nazvaný „Obsah [európskeho] osvedčenia o [dedičstve]“, stanovuje:

„Ak sa to požaduje na účely, na ktoré sa [európske] osvedčenie [o dedičstve] vydáva, uvedú sa v ňom tieto informácie:

...

m) zoznam práv a/alebo majetku pre každého odkazovníka;

...“

18. Článok 69 uvedeného nariadenia nazvaný „Účinky [európskeho] osvedčenia [o dedičstve]“ vo svojich odsekoch 2 a 5 stanovuje:

„2. Platí domnienka, že [európske] osvedčenie [o dedičstve] je dokladom o skutočnostiach, ktoré boli preukázané podľa rozhodného práva pre dedenie alebo podľa iného rozhodného práva pre konkrétne skutočnosti. O osobe, ktorá je v [tomto] osvedčení uvedená ako dedič, odkazovník, vykonávateľ závetu alebo správca dedičstva, platí domnienka, že má postavenie uvedené v osvedčení a/alebo práva alebo právomoci uvedené v osvedčení, pričom tieto práva alebo právomoci podliehajú výlučne podmienkam a/alebo obmedzeniam uvedeným v [európskom] osvedčení [o dedičstve].

...

5. [Európske] [o]svedčenie [o dedičstve] predstavuje platný doklad na zápis práva k majetku, ktorý je predmetom dedičstva, do príslušného registra členského štátu bez toho, aby bol dotknutý článok 1 ods. 2 písm. k) a l).“

B. Poľské právo

1. Občiansky zákonník

19. Podľa článku 981¹ ods. 1 Kodeks Cywilny (Občiansky zákonník, ďalej len „Občiansky zákonník“):

„Poručiteľ môže v závete zriadenom formou notárskej zápisnice určiť, že určená osoba nadobudne predmet odkazu ku dňu smrti (vindikačný odkaz).“

20. Podľa odseku 2 bodu 2 tohto článku:

„Predmetom takéhoto vindikačného odkazu môže byť okrem iného:

...

2. prevoditeľné vlastnícke právo.

...“

21. Článok 968 Občianskeho zákonníka sa vzťahuje na damnačný odkaz (*legatum per damnationem*), pričom poručiteľ môže zriadiť jednoduchý odkaz závetom v akejkoľvek prípustnej forme, predovšetkým aj vlastnoručným závetom.

2. Notársky zákon

22. Podľa článku 81 Prawo o notariacie (notársky poriadok) zo 14. februára 1991⁷, zmeneného a doplneného zákonom z 13. decembra 2013⁸, je notár povinný odmietnuť vykonať notárske úkony, ktoré sú v rozpore s právom.

23. Článok 83 ods. 2 notárskeho poriadku stanovuje, že odmietnutie vykonať notárske úkony podlieha kontrole, ak osoba dotknutá odmietnutím podá sťažnosť. Táto sťažnosť je najskôr formou autoremedury preskúmaná samotným notárom, ktorý môže určiť, že je opodstatnená a daný úkon vykonať. Ak notár na základe sťažnosti nevykoná nápravu, sťažnosť preskúma Sąd Okręgowy (Krajský súd, Poľsko), miestne príslušný podľa sídla notárskej kancelárie. Podľa vnútroštátnej judikatúry v tomto prípade rozhoduje Sąd Okręgowy ako druhostupňový súd.

III. Skutkový stav sporu vo veci samej a návrh na začatie prejudiciálneho konania

24. Pani Aleksandra Kubická, poľská štátna príslušníčka a matka dvoch maloletých detí, ktoré má z manželstva s nemeckým štátnym príslušníkom, je spoluvlastníčkou, v jednej polovici spolu s manželom, nehnuteľnosti vo Frankfurte nad Odrou (Nemecko), v ktorej býva spolu s rodinou.

25. Pani Kubická sa obrátila na notársky úrad so sídlom v Słubiciach (Poľsko) s cieľom zriadiť závet. Chcela, aby manžel v prípade dedenia nadobudol celý jej spoluvlastnícky podiel na spoločnom dome. Zvolila si závet obsahujúci vindikačný odkaz, ako ho stanovuje poľské dedičské právo v článku 981 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ ide o zvyšnú časť jej majetku, uprednostnila zachovať zákonné nástupníctvo, na základe ktorého manžel a deti budú dediť rovným dielom.

26. Odvolávajúc sa na článok 81 notárskeho zákona zástupca notárky, pán Marcin Margoński, odmietol vykonať notársky úkon spočívajúci v zriadení závetu obsahujúceho vindikačný odkaz.

27. Na podporu svojho tvrdenia, že takýto vindikačný odkaz je v rozpore s nemeckými právnymi predpismi, nemeckou právnou náukou a judikatúrou z oblasti vecných práv a práva registrácie, ktoré je potrebné zohľadniť v zmysle článku 1 ods. 2 písm. k) a l) a článku 31 nariadenia č. 650/2012, zástupca notárky poukázal na to, že:

- v nemeckom práve § 2174 Bürgerliches Gesetzbuch (Občiansky zákonník, ďalej len „BGB“) pripúšťa len damnačný odkaz, z ktorého vyplývajú záväzkovo-právne účinky,
- podľa ustálenej nemeckej judikatúry platnej pred nadobudnutím účinnosti uvedeného nariadenia nemožno uznať vecno-právne účinky cudzích vindikačných odkazov nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v Nemecku, lebo o nadobudnutí práva k takej veci nemožno rozhodovať podľa právneho poriadku rozhodného pre dedenie,
- podkladom pre zápis odkazovníka do pozemkovej knihy môže byť preto len notárska zmluva o prechode vlastníckeho práva k nehnuteľnosti medzi dedičmi a odkazovníkom, ktorá slúži na vykonanie dedičstva, alebo súdne rozhodnutie, ktoré ju nahrádza a
- po nadobudnutí účinnosti uvedeného nariadenia sú vindikačné odkazy cestou takzvaného prispôsobenia upravené na damnačné odkazy na základe článku 31 nariadenia č. 650/2012.

7 Dziennik Ustaw (Dz. U.) č. 22, čiastka 91.

8 Dziennik Ustaw (Dz. U.) z roku 2014, čiastka 164.

28. Zástupca notárky zdôvodňuje svoje stanovisko tiež odkazom na odôvodnenie nemeckého zákona, ktorým bolo prebraté nariadenie č. 650/2012 do vnútroštátneho právneho poriadku, a to Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz (zákon o medzinárodnom dedičskom konaní) z 29. júna 2015⁹, ktoré obsahuje tieto ustanovenia: „Nemecké právo naproti tomu nepozná vindikačný odkaz a tento nemusí v rámci nariadenia o dedení uznať [článok 1 ods. 2 písm. k) nariadenia o dedení]. Doposiaľ už nemecké právo prispôbením upravilo vindikačný odkaz na právny nárok záväzkového práva (takzvaný damnačný odkaz). Na uvedenom nič nemení ani článok 31 nariadenia o dedení.“

29. Pani Kubická podala zástupcovi notárky sťažnosť, v ktorej poukázala na to, že žiadne z ustanovení nariadenia č. 650/2012 neodôvodňuje neuznanie vecných účinkov vindikačného odkazu, ktorý je stanovený v práve rozhodnom pre dedenie, ktoré si zvolila.

30. Keďže zástupca notárky potvrdil svoje odmietnutie vykonať notársky úkon, pani Kubická podala sťažnosť na vnútroštátny súd.

31. Vnútroštátny súd považoval za potrebné posúdiť, do akej miery môže právo štátu, v ktorom sa nachádza majetok, obmedziť účinky práva rozhodného pre dedenie.

32. Za týchto okolností Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Krajový súd Gorzów Wielkopolski, Poľsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Majú sa článok 1 ods. 2 písm. k), článok 1 ods. 2 písm. l) alebo článok 31 nariadenia č. 650/2012 vykladať v tom zmysle, že umožňujú odmietnuť uznanie vecných účinkov vindikačného odkazu (*legatum per vindicationem*), ktorý je stanovený v rozhodnom dedičskom práve, ak sa odkaz týka vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza v členskom štáte, ktorého právo nepozná inštitút odkazu s priamym vecným účinkom?“

IV. Analýza

A. O prípustnosti prejudiciálnej otázky

33. Nemecká a maďarská vláda vo svojich písomných pripomienkach vzniesli námietku neprípustnosti prejudiciálnej otázky z dôvodu, že je údajne hypotetická.

34. Na úvod treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry „je konanie upravené v článku 267 ZFEÚ nástrojom spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi. Z toho vyplýva, že prislúcha výlučne vnútroštátnym súdom, ktoré vec prejednávajú a ktoré musia prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdili potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Preto, ak sa otázky položené vnútroštátnymi súdmi týkajú výkladu ustanovenia práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť. Odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd, však možno len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijaký vzťah k existencii alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené“.¹⁰

⁹ BGBl. I, s. 1042.

¹⁰ Rozsudok z 2. marca 2017, Pérez Retamero (C-97/16, EU:C:2017:158, body 20 až 22, a citovaná judikatúra).

35. Maďarská vláda požiadala Súdny dvor, aby na prejudiciálnu otázku neodpovedal z dôvodu, že sa týka odmietnutia uznať účinok odkazu na vecné práva, ktorý nemecký orgán zodpovedný za vedenie katastra nehnuteľností ešte nezaregistroval, pretože nedošlo k úmrtiu poručiťelky. Maďarská vláda sa domnieva, že prejudiciálna otázka smeruje výhradne k výkladu poľských a nemeckých vnútroštátnych predpisov týkajúcich sa odkazu, a to s cieľom určiť, aký je medzi nimi vzťah.

36. S odkazom na odôvodnenie 7 nariadenia č. 650/2012 by som chcel poukázať na to, že cieľom tohto odôvodnenia je umožniť európskym občanom usporiadať svoje dedičstvo a účinne zaručiť práva dedičov a odkazovníkov. Vzhľadom na to sú prípustné také otázky, ktoré sa týkajú situácií, keď namietajú obmedzenia slobody urobiť závet voči poručiťelovi. Z dôvodu právnej istoty je takisto neprijateľné, aby sa danou otázkou bolo možné zaoberať až po začatí dedičského konania, keď v čase vykonania úkonu nastanú ťažkosti s výkladom.

37. Podľa nemeckej vlády vnútroštátny súd považuje za potrebné overiť protiprávnosť aktu zvoleného navrhovateľkou podľa § 81 notárskeho poriadku bez toho, aby objasnil, na základe čoho táto protiprávnosť podľa poľského práva vyplýva z neuznania vindikačného odkazu nemeckým právnym poriadkom.

38. Zdôrazňujem však, že ako sa už uviedlo na pojednávaní, povinnosť notára odmietnuť vykonať notársky úkon, ktorý je v rozpore so zákonnými požiadavkami, treba chápať v širokom zmysle. Táto povinnosť nevyhnutne zahŕňa povinnosť verejného úradníka poskytnúť poradenstvo a overiť účinnosť aktu z hľadiska cieľa, ktorý sleduje dotknutá osoba.

39. Ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, v spore vo veci samej je vôľou poručiťelky zabezpečiť priamy prevod majetku bez potreby splnenia ďalších formálnych náležitostí po jej smrti.

40. Relevantnosť analýzy nemeckého pozitívneho práva zo strany vnútroštátneho súdu, podľa ktorej vindikačný odkaz týkajúci sa práv k nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza v Nemecku, nemôže vyvolať žiadne účinky, sa potvrdila.¹¹

41. Vzhľadom na to, že vnútroštátny súd prejednáva spor týkajúci sa odmietnutia notárom vykonať takýto úkon, ktorý je ustanovený právom, ktoré si zvolila poručiťelka, avšak neuznaný právom štátu, v ktorom sa nachádza nehnuteľnosť, treba vychádzať z toho, že žiadosť o výklad nie je hypotetická.

42. Z uvedeného vyplýva, že daná prejudiciálna otázka je prípustná.

B. O veci samej

43. Spor vo veci samej sa týka prechodu vlastníckeho práva pani Kubickej, poľskej štátnej príslušníčky, k nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v Nemecku, a to po jej smrti na základe odkazu.

44. Takýto právny úkon nakladania s majetkom pre prípad smrti patrí do pôsobnosti nariadenia č. 650/2012 podľa článku 1 a článku 3 ods. 1 písm. a) tohto nariadenia.

45. Podmienky tohto prechodu by v zásade mali podliehať právu rozhodnému pre dedenie, zvolenému pani Kubickou. Na základe článku 22 tohto nariadenia si totiž pani Kubická môže za rozhodné právo, ktorým sa bude spravovať dedenie celého jej dedičstva, zvoliť právny poriadok štátu, ktorého je v čase svojej voľby štátnou príslušníčkou. Článok 23 ods. 2 písm. e) nariadenia č. 650/2012 stanovuje, že uvedené právo upravuje najmä prechod práv tvoriacich časť dedičstva na odkazovníkov. Táto analýza

¹¹ Pozri bod 20 písomných pripomienok nemeckej vlády.

je podložená odôvodnením 42 toho istého nariadenia, podľa ktorého „právnym poriadkom, ktorý sa určil ako rozhodné právo pre dedenie, by sa malo spravovať dedenie od začiatku až po prechod vlastníckeho práva k majetku, ktorý je súčasťou dedičstva, na oprávnené osoby tak, ako sú určené v tomto právnom poriadku. ...“

46. Týmto odkazom chcela pani Kubická odkázať odkazovníkovi celý svoj spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnosti, čiže vecné právo známe v oboch dotknutých právnych systémoch, zhodné s tým, ktoré si v súčasnosti uplatňuje.

47. Voľbou vindikačného namiesto damnačného odkazu teda nedochádza k zmene obsahu práva k predmetu odkazu, ktoré sa vykoná. Takouto voľbou sa zabezpečuje len priamy prechod vecného práva, namiesto nepriameho prechodu zriadením záväzkového práva v prospech poručiteľa.

48. Vylúčenie z rozsahu pôsobnosti v zmysle článku 1 ods. 2 písm. k) nariadenia č. 650/2012 sa však na rozdiel od toho, čo tvrdí nemecká vláda, nevzťahuje na rozdiel v spôsobe prechodu práv. Samotné určenie povahy a počtu vecných práv musí totiž zostať v pôsobnosti právneho poriadku miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza, ako sa už veľmi jasne vymedzilo v odôvodnení 15 tohto nariadenia.

49. Odkaz na článok 1 ods. 2 písm. k) uvedeného nariadenia možno teda z dôvodu rozsahu jeho pôsobnosti z úvah vylúčiť.

50. To isté sa následne týka článku 31 nariadenia č. 650/2012, ktorý sa podľa jeho znenia uplatní len vtedy, ak sa „osoba dovoľáva vecného práva, na ktoré má nárok na základe rozhodného práva pre dedenie, a právny poriadok členského štátu, v ktorom sa práva dovoľáva, dotknuté vecné právo nepozná“.

51. Treba sa ešte zamyslieť nad týmto posledným bodom, ktorý nemecká vláda prezentovala ako rozhodujúci:¹² môže vylúčenie z rozsahu pôsobnosti článku 1 ods. 2 písm. l) nariadenia č. 650/2012 obmedziť účinky dedičského práva na prechod majetku, ako sú vymedzené v článku 23 písm. e) tohto nariadenia?

52. Inak povedané, ak sa stal dedič vlastníkom nehnuteľnosti na základe dedičského práva, ktoré si zvolil poručiteľ, a jeho listina musí byť zapísaná v katastri nehnuteľností iného členského štátu, môže tento členský štát voči nemu uplatniť právny poriadok miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza, ktorý stanovuje odlišné hmotné požiadavky, s cieľom vykonať zápis práva do registra, ktorý má konštitutívny účinok?

53. Pri odpovedi je možné vychádzať z analýzy ustanovení článku 1 ods. 2 písm. l) nariadenia č. 650/2012, ako aj cieľov, ktoré toto nariadenie sleduje.

54. Tu treba predovšetkým na účely prerokovania opätovne pripomenúť, že podľa článku 1 ods. 2 písm. l) uvedeného nariadenia sú z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia vylúčené „zápis práv k nehnuteľnostiam alebo hnutelným veciam do registra vrátane právnych náležitostí takéhoto zápisu a účinky zápisu alebo opomenutia zápisu takýchto práv do registra“.

55. Odôvodnenie 18 nariadenia č. 650/2012 spresňuje rozsah jeho pôsobnosti, ktorý treba chápať striktno vo vzťahu k vylúčeniu z rozsahu pôsobnosti: „Zákonné podmienky a spôsob vykonania zápisu a orgány zodpovedné za kontrolu toho, či sú splnené všetky požiadavky a či je predložená alebo založená úplná dokumentácia alebo či obsahuje potrebné informácie, ako sú katastre alebo notári, by sa preto mali určiť v právnom poriadku členského štátu, v ktorom sa register vedie (v prípade

¹² Pozri bod 38 písomných pripomienok nemeckej vlády v porovnaní s predchádzajúcim bodom.

nehnutelného majetku *lex rei sitae*). ... Európske osvedčenie o dedičstve vydané podľa tohto nariadenia by predovšetkým malo predstavovať platnú písomnosť na zápis majetku, ktorý je predmetom dedičstva, do registra členského štátu. ... Príslušný orgán môže osobu žiadajúcu o zápis poučiť o spôsobe doplnenia chýbajúcich informácií alebo písomností.“

56. Ako už uviedli najmä španielska vláda a Komisia,¹³ právne náležitosti uvedené v tomto ustanovení, týkajúce sa okrem iného lehoty na zápis a formálnych podmienok, majú zabezpečiť právnu istotu, ktorá je vlastná akejkoľvek forme prechodu práv. Európske osvedčenie o dedičstve bolo zavedené konkrétne s cieľom uľahčiť plnenie týchto náležitostí, ktoré sa nevzťahujú na hmotné podmienky prechodu vecného práva a obchodný listín.¹⁴

57. V tomto štádiu analýzy už možno usudzovať, že ustanovenia článku 1 ods. 2 písm. l) uvedeného nariadenia nemožno vykladať tak, že na nich možno založiť odmietnutie uznať účinky odkazu podliehajúce zvolenému dedičskému právu.

58. Mohlo by však pripadať do úvahy, ako tvrdí nemecká vláda, aj opačné riešenie založené na poslednej časti vety uvedeného článku 1, ktorá znie „a účinky zápisu alebo opomenutia zápisu takýchto práv do registra“?

59. Odôvodnenie 19 nariadenia č. 650/2012 je veľmi jasné, pokiaľ ide o zmysel uvedených slovných spojení. To, či má zápis deklaratórny alebo konštitutívny právny účinok, je v ňom výslovne uvedené. Čas nadobudnutia je v ňom takisto, ako príklad, uvedený ako vylúčený z rozsahu dedičského práva.

60. Požiadavku zápisu nemožno považovať za podmienku nadobudnutia vecného práva vo všetkých prípadoch. Takáto podmienka musí byť nevyhnutne spojená so zásadou jednotnosti dedičského práva ustanovenej v článku 23 ods. 2 písm. e) nariadenia č. 650/2012, podľa ktorej dedičské právo upravuje „prechod majetku, práv a záväzkov na dedičov, ... odkazovníkov“. Iný výklad by značne zúžil dosah tejto zásady, najmä keď treba zohľadniť cieľ, ktorý sleduje normotvorca Únie.

61. V tomto ohľade treba pripomenúť, že nariadenie č. 650/2012 je v súlade so všeobecnejším cieľom udržiavať a rozvíjať priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb.¹⁵

62. Uvedené nariadenie odráža potrebu zabezpečiť zlučiteľnosť kolíznych noriem a noriem určujúcich právomoc, ktoré sú osobitne prísne v dedičských veciach z dôvodu rôznorodosti otázok, ktoré treba riešiť, ktorá spôsobuje ich zložitost' (určenie oprávnených osôb, ich právnych nárokov – niekedy podľa dotknutého majetku, podmienky správy alebo vysporiadania dedičstva atď.).

63. Prvoradým konkrétnym cieľom nariadenia č. 650/2012 je takisto cieľ uvedený v jeho odôvodnení 7. V tomto odôvodnení sa konkrétne uvádza, že „v európskom priestore spravodlivosti musia mať občania možnosť usporiadať svoje dedičstvo vopred. Musia byť efektívne zaručené práva dedičov a odkazovníkov...“.

64. Prostriedky používané na tento účel sú opísané najmä v odôvodnení 8 tohto nariadenia slovami „toto nariadenie [by] malo spojiť ustanovenia o... uznávaní verejných listín... ako aj o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve“, a v odôvodnení 37 tohto istého nariadenia týkajúceho sa harmonizácie kolíznych noriem slovami „bez ohľadu na povahu majetku a bez ohľadu na to, či sa majetok nachádza v inom členskom štáte alebo v treťom štáte“.

13 Pozri body 43 a 39 týchto pripomienok a v rovnakom zmysle Bonomi, A., Wautelet, P.: *c. d.*, body 125 až 130, s. 135 – 137.

14 Pozri kapitolu VI tohto nariadenia a osobitne články 62 a 69.

15 Pozri odôvodnenie 1 tohto nariadenia.

65. Treba tiež zdôrazniť, že snaha o zjednodušenie viedla k zavedeniu európskeho osvedčenia o dedičstve. Toto osvedčenie predovšetkým umožňuje dedičom alebo odkazovníkom preukázať svoje postavenie a svoje práva v inom členskom štáte a osobitne pridelenie konkrétneho majetku odkazovníkovi uvedenému v tomto osvedčení.¹⁶

66. Podľa článku 69 ods. 5 nariadenia č. 650/2012 osvedčenie teda predstavuje platný doklad na zápis práva k majetku, ktorý je predmetom dedičstva, do príslušného registra členského štátu.

67. Nie je možné ani vyvodiť tvrdenie, že toto ustanovenie zahŕňa tiež prípad vylúčenia ustanovený v článku 1 ods. 2 písm. l) nariadenia č. 650/2012. Jeho rozsah by sa mal obmedziť na osobitné podmienky postupu vykonávania zápisov do registra,¹⁷ a to z dôvodov založených na odôvodnení 18 uvedeného nariadenia, ktoré som už vysvetlil v bode 55 týchto návrhov. Z toho vyplýva, že v praxi sa na doplnenie európskeho osvedčenia o dedičstve môžu vyžadovať ďalšie dokumenty alebo informácie v prípade, že toto osvedčenie napr. neobsahuje dostatočne presné údaje na to, aby sa dal identifikovať majetok, ku ktorému treba zaregistrovať prechod vlastníckeho práva.

68. Práve v zmysle takýchto analýz boli podľa informácií poskytnutých Komisiou¹⁸ v rámci predbežných rokovaní ešte pred prijatím uvedeného nariadenia zamietnuté alebo zmenené a doplnené návrhy nemeckej vlády smerujúce k tomu, aby sa naďalej uplatňovalo právo týkajúce sa vykonávania zápisov do registra členského štátu, kde sa nachádza prevedený majetok, pri stanovovaní podmienok prechodu vlastníckeho práva k tomuto majetku.

69. Komisia ďalej uviedla, že Holandské kráľovstvo, ktorého dedičské právo takisto neustanovuje vindikačný odkaz, upravilo svoje vnútroštátne ustanovenia týkajúce sa zápisu práva pri preberaní nariadenia č. 650/2012 tak, aby vindikačnému odkazovníkovi umožňovali zápis jeho vlastníckeho práva na základe európskeho osvedčenia o dedičstve, v ktorom sa uvedie, že odkazovník nadobudol nehnuteľnosť cestou odkazu.¹⁹

70. Takéto riešenie zaručuje svoju plnú účinnosť podľa voľby dedičského práva.

71. Kľúčový význam má tiež pri delení dedičstva, pri ktorom môžu rovnako vzniknúť ťažkosti.

72. Toto riešenie sa musí posudzovať tiež v spojení s mechanizmom prispôsobenia, ktorý je ustanovený v článku 31 uvedeného nariadenia, ak nadobudnuté práva nie sú rozhodnému právu miesta ich zápisu do registra známe, čo svedčí o nemožnosti vylúčenia právneho nároku a silnej vôle normotvorcu Únie pripísať voľbe dedičského práva užitočný účinok.

16 Pozri v tomto zmysle odôvodnenia 18 a 67, článok 63 ods. 2 písm. b) a článok 68 písm. m) tohto nariadenia.

17 Pozri bod 45 pripomienok Komisie a Bonomi, A., Wautelet, P.: c. d., body 62 až 66, s. 900 – 904.

18 Pozri body 47 až 61 písomných pripomienok Komisie, v ktorých Komisia pripomína návrhy týkajúce sa súčasného odôvodnenia 18 a v ktorom cituje v prvom rade dokument Rady 7869/12 z 26. marca 2012 (vypustený návrh „... ak sú splnené podmienky stanovené právnym poriadkom členského štátu, v ktorom sa vedie register“ bol nahradený slovami „európske osvedčenie o dedičstve vydané podľa tohto nariadenia by predovšetkým malo predstavovať platnú písomnosť na zápis majetku, ktorý je predmetom dedičstva, do registra členského štátu“). Komisia ďalej cituje dokument Rady 16458/11 z 8. novembra 2011 (zamietnutie návrhu na doplnenie: „V prípadoch, keď má zápis deklaratórny účinok, na účely vykonania zápisu prechodu vlastníckeho práva sa uplatní právny poriadok členského štátu, v ktorom sa nehnuteľnosť nachádza“. Prijatie návrhu „... To by však orgánom zodpovedným za registráciu nemalo brániť v tom, aby osobu žiadajúcu o zápis požiadali o poskytnutie takých dodatočných informácií alebo predloženie takých dodatočných písomností, ktoré sa požadujú podľa právneho poriadku členského štátu, v ktorom sa vedie register...“, ktorý normotvorca doplnil o formuláciu „napríklad informácií alebo písomností týkajúcich sa úhrady daní. Príslušný orgán môže osobu žiadajúcu o zápis poučiť o spôsobe doplnenia chýbajúcich informácií alebo písomností“.

19 Pozri bod 46 písomných pripomienok Komisie a citované odkazy, t. j. § 27a Kadasterwet (zákon o katastri nehnuteľností) z 3. februára 2005 (Stb. 2005, č. 107), vložený na základe § 13 Uitvoeringswet Verordening erfrecht (zákon, ktorým sa vykonáva toto nariadenie) z 5. novembra 2014 (Stb. 2014, č. 430).

73. Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti sa preto domnievam, že v situácii, akou je situácia vo veci samej, by sa mal článok 1 ods. 2 písm. k) a l) alebo článok 31 nariadenia č. 650/2012 vykladať v tom zmysle, že neumožňujú odmietnuť uznanie vecných účinkov vindikačného odkazu (*legatum per vindicationem*), ktorý je stanovený v rozhodnom dedičskom práve, ak sa odkaz týka vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza v členskom štáte, ktorého právo nepozná inštitút odkazu s priamym vecným účinkom.

V. Návrh

74. So zreteľom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú položil Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Krajský súd Gorzów Wielkopolski, Poľsko), takto:

V takej situácii, akou je situácia vo veci samej, by sa článok 1 ods. 2 písm. k), článok 1 ods. 2 písm. l) alebo článok 31 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve mali vykladať v tom zmysle, že neumožňujú odmietnuť uznanie vecných účinkov vindikačného odkazu (*legatum per vindicationem*), ktorý je stanovený v rozhodnom dedičskom práve, ak sa odkaz týka vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza v členskom štáte, ktorého právo nepozná inštitút odkazu s priamym vecným účinkom.